

טבת

א. חודש טבת – עבודה בזמן "צינה"

ראש חודש טבת הוא תמיד אחד מימי החנוכה. כידוע¹, כולל ראש-החודש את כל ימי החודש (ולכן הוא נקרא "ראש", כ"ראש" במשמעותו הפשוטה, הכולל את כל ימי החודש), ולכן מובן, שכל ימי חודש טבת, הכלולים בר"ת, קשורים לחנוכה.

וכן – בחודש טבת יש שני ימים מיוחדים: צום עשרה בטבת, ויום ההילולא של אדמו"ר הזקן – כ"ד טבת, וכיון שימים אלו הם קבועים בחודש, מסתברת שיש קשר בין ימים אלו לבין מהותו של חודש טבת בכלל, כמדובר מספר פעמים².

28/06/2018nnn

ב. ירח שהגוף נהנה מן הגוף

לגבי חודש טבת אומרים חז"ל, על

(1) לקו"ת ר"ה נח, סע"א. עטרת ראש שער ר"ה ספ"ב. ומדומז גם במשנה (ריש מס' ר"ה) באחד בניסן ר"ה למלכים ולרגלים – שרגל שבו הוא באמצע החודש (ראה גמרא שם ד, א) – ראה לקו"ש ח"ז ע' 409 הערה 4.

(2) ראה גם לעיל ע' 197, וש"נ.

(3) מגילה יג, א. הובא בפרש"י מג"א עה"פ. ביאור מחז"ל זה ע"ד הקבלה – ראה בארוכה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' רמט ואילך. ועפ"ז מבאר שם השייכות והילולא דאדה"ז לחודש טבת דוקא (ושם, שההילולא שלו הוא כענין, ותלקח אסתר אל המלך גו' בחודש העשירי גו'), ע"ש באורך. וראה לקמן הערה 16, 34.

הפסוק³ "ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש... בחודש העשירי הוא חודש טבת" – שזהו "ירח" שהגוף נהנה⁵ מן הגוף, מפי שבתודש זה הקור הוא עז – כדברי רש"י⁶: מפני הצינה.

כל ענין בגשמיות נובע מרוחניות, ובעניננו: הקרירות בחודש טבת בגשמיות נגרמת, מפני שבתקופה זו אין "שמש הוי'" – "כי שמש ומגן ה' אלקים"⁷ – מאירה בגלוי בעולם, והאלקות מכוסה בלבושי הטבע המעלימים ומסתירים אותה.

וכידוע⁸, זריחת השמש בחזקה בחודשי הקיץ היא סימן לעצמת האור וה"חום" של הקדושה, של "שמש

(3*) מג"א ב, טז.

(4) צ"ע וחיפוש במפרשים טעם השינוי מלשון הכתוב כאן "חודש". ובפרט עפ"מ"כ דבכתובה כותבים חודש (משא"כ בגט) ע"ש כי יקח איש אשה חדשה (לבוש לאהע"ז סס"ז ס"ב. סקכ"ז ס"ג).

(5) כ"ה בע"י ו"בכל הכ"י (דהש"ס) – דק"ס למגילה שם. וכ"ה בפרש"י מגילה ומג"א שם. ובדפוס ש"ס שלפנינו: שנהגה גוף. וי"ל הנפק"מ מהו עיקר החידוש (שלכן – קודם): גוף (ולא הנשמה), הנאה (ולא הפכה). ואכ"מ.

(6) מגילה שם. ועד"ז במג"א שם.

(7) תהלים פד, יב.

(8) סד"ה ביום השמע"צ תרל"ב, תרע"ז (הא'). לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 3 (ולהע"ז מסד"ה להבין ענין שמח"ת תש"ז באו"א קצת). וראה גם סד"ה למען ידעו תרע"ח. סה"מ ה'ש"ת ע' 28 ובהנסמן שם. לקו"ש ח"ב [המתורגם] ע' 235 חי"ח ע' 310 ואילך.

דוקא מגופו של היהודי, וההנאה היא בדרגה של אלקות הנקראת, כביכול, „גוף“.

ההסבר לכך הוא: כל המתרחש ב„עולם גדול“ קשור לעבודת האדם, שהוא „עולם קטן“¹³.

חדשי הקיץ, כאשר „שמש ה“ מאירה בגלוי בעולם, הם בעיקר תקופה של עבודת הנשמה, בתקופה זו אין הגוף מסתיר כל־כך את אור הנשמה, ולכן יכול יהודי (ובמילא – צריך) לעסוק בעניני הנשמה באופן שהוא יחוש בגילוי את אור הנשמה.

אמנם, לצורך עבודה זו יש לדאוג לכך שהגוף לא יהיה חמרי וגם ביותר, כי הנשמה „מלוכשת“ בגוף והיא מתגלה בו ובאמצעותו, ולכן צריך הגוף להיות כלי מתאים לאור הנשמה –

אך זוהי רק הכנה לעבודה העיקרית, היהודי מסיר את הכיסוי המסתיר את אור הנשמה, כדי שיוכל להיות „עובד ה“ בנשמתו“¹⁴.

לעומת זאת בחדשי החורף, כאשר „שמש ה“ אינה מאירה כל־כך, וזוהי תקופה של קרירות, אז עיקר עבודת האדם היא עבודת הגוף¹⁴, לזכך ו„לברר“ את הגוף.

(13) תנחומא פקודי ג. תקו”ז תס”ט (ק, ב).

ועוד.

(14) ע”ד ההפרש בין עובדי ה’ בנשמתם ועובדי ה’ בגופם – ראה בארוכה המשך תרס”ז ע’ קנו ואילך. סה”מ תש”ח ע’ 210 ואילך. וראה ד”ה כי תצא עדר”ת (בהמשך תער”ב).

הוי”⁹, המשפיעים אז על העולם, ולכן קל יותר לעבוד את ה’ בחדשים אלו, מאשר בחדשי החורף.

דוקא מסיבה זו יש מעלה בעבודת חודש טבת על פני חודשים אחרים¹⁰, ולכך רומזים חז”ל בדבריהם „ידח שהגוף נהנה מן הגוף“ – והרי איש ואשה הם משל הקדוש־ברוך־הוא וכנסת ישראל¹¹ – שעבודת ישראל בחדש שבו יש „צינה“ בעולם גורמת הנאה למעלה¹².

ג. טבת – עבודה עם הגוף עצמו

כל ענין בתורה הוא מדויק ביותר, ומובן, שהדיוק בלשון „שהגוף נהנה מן הגוף“, מתאים לפירוש הפנימי שלעיל, שהכוונה היא להנאת הקדוש־ברוך־הוא מעבודת בני ישראל – כי ההנאה למעלה מהעבודה בחדש טבת היא

(9) בד”ה ביום השמע”צ תרל”ב מציין ללקו”ת ד”ה שחורה אני שופתני השמש הוא בחי’ יתו”ע כו’.

(10) כעילוי דעבודת התשובה (שהיא מצד הריחוק) לגבי עבודת הצדיקים (ראה ד”ה להבין ענין שמח”ת שם).

(11) וכל שיר השירים מיוסד ע”ז, כידוע במדרשי רז”ל. ולהעיר שגם אחשוורוש ואסתר (שעליהם מדובר במרז”ל זה) קאי על הקב”ה (ד”ה בלילה ההוא ה’ש”ת ספ”ד, וש”נ. וכ”ה במחיר יין למג”א (להרמ”א) י, א) וכנס”י (תו”א צג, ד. צד, ריש ע”ד).

(12) ע”פ המבואר בפנים יש לומר, שזהו טעם הפנימי מה שרש”י (מגילה ומג”א שם) מפרש הענין דגוף נהנה מן הגוף למעליותא – „שהיו מתכונן מן השמים לחבבה על בעלה“ (ולא כפי’ המהרש”א בחדא”ג שם).

טוב, אפילו „נרות של קרח“ דלקו והאירו!

הבעל-שם-טוב הראה כיצד יכולים „נרות של קרח“ בעצמם – שהם הניגוד המוחלט של אור וחמימות – להיהפך לאור וחום. הם לא שינו את מציאות היותם קרח, אלא דלקו תוך-כדי-היותם קרח, והקרח עצמו הפך לדבר מאיר.

וכך בעניננו: צריך להפוך את קרירות הגוף וחשכו לקדושה מצד הגוף עצמו, ולא רק לזכך את תומריות הגוף באמצעות אור הנשמה.

ה. דוקא על-ידי הגוף – עצמות אלקות

כיצד ניתן להפוך את הגוף, להפכו מגס ותומרי לגוף קדוש בגלוי, מצד ה„גופניות“ עצמה, ולא באמצעות אור הנשמה?

ההסבר לכך הוא, שאדרבה – דוקא הגוף קשור לעצמותו של הקב"ה¹⁷. הנשמה במהותה קשורה לאור וגילוי ולכן גם התקשרותה לאלקות היא על-ידי „גילוי אור“. לעומת זאת בגוף הגשמי של היהודי ישנה הבחירה של עצמותו יתברך, ולכן דוקא גשמיות הגוף קשורה במדה עמוקה יותר לאלקות מאשר קשר שבאמצעות אור הנשמה, כי דוקא בגשמיות הגוף ישנו,

ובתדשי החורף עצמם יש הבדל בין חודש טבת לבין שאר החדשים: בחדשים אחרים יש מעט „חום“ בעולם. כלומר, זיכוך הגוף נובע מגילוי אור הנשמה,

ואילו חודש טבת, שהוא שיא הקור¹⁵, מצביע על מצב של הסתרה גדולה כל-כך, שאינה מאפשרת את גילוי אור הנשמה, ואז אין מתבצעת עבודת זיכוך הגוף באמצעות גילוי אור הנשמה, אלא באמצעות הגוף עצמו¹⁶.

ד. גם „נרות של קרח“ דולקים

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר, בשם אדמו"ר ה„צמח-צדק“, סיפור על הבעל-שם-טוב¹⁷: הבעל-שם-טוב חיבב מאד אור, פעם אחת, בליל חרפי, לא היו לתלמידיו מספיק נרות כדי להאיר את בית-המדרש. הורה הבעל-שם-טוב לקחת מהגג את „נרות-הקרח“ ולהדליקם, ואכן כך עשו התלמידים, והם דלקו. ואמר על כך ה„צמח-צדק“: אצל חסידי ותלמידי מורנו הבעל-שם-

(15) ראה רש"י נח, ח, כב.

(16) ע"ד המבואר (המשך תער"ב ח"ג ע' א' שטו ואילך) ב' אופנים באתהפכא חשוכא לנהורא: ע"י האור או החשך מצד עצמו, ע"ש באורך. וראה לקוטי לוי"צ שם (ע' רנב) שהענין דגוף נהנה מן הגוף הו"ע המתקת הגבורות בשרשן – והרי זהו"ע אתהפכא דחושך מצד עצמו, כמבואר בהמשך שם (ע' א' שכה ואילך). וראה לקמן בפנים סעיף ה.

(17) ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 174.

(17*) ראה בכ"ז ספר השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך.

כביכול, כוח העצמות הנעלה מהנשמה¹⁸.

אך כוח העצמות שבגוף מתגלה דוקא בתקופה של הסתרה, כאשר אור הנשמה אינו מאיר בגלוי¹⁹, ואז ניכר כוח העצמות שאינו מוגבל במגבלות של גילוי ח"ו.

זוהי המשמעות הפנימית של „גוף נהנה מן הגוף“^{19*}: „גוף“ – במשמעות של „עצמות“ (כמו „גופי הלכות“, „גופא דמלכא“ וכדומה) – „הנאה“ של עצם האלקות אינה נגרמת על-ידי הסרת ההעלם כדי שיהיה גילוי אור הנשמה, אלא דוקא „מן הגוף“²⁰, כאשר הגוף עצמו נהפך לקדושה. וזה נעשה דוקא „מפני הצינה“ – בתקופה של העלם והסתרה.

ו. והוי' יגיה חשכי

וזהו הקשר של חודש טבת לימי החנוכה:

(18) שלכן תכלית השכר יהי' לנשמות בגופים דוקא (כדעת הרמב"ן כו', כהכרעת אדה"צ לקו"ת צו טו, ג. סהמ"צ להצ"צ מצות ציצית פ"א. ובכ"מ), ועד שהנשמה גיוונת מן הגוף (ראה המשך וככה תרל"ז פפ"ח ואילך).

(19) ע"ד המבואר שמסנ"פ הוא בעקב יותר מבראש (ד"ה אין הקב"ה בא בטרונאי תרפ"ה (בסה"מ תרפ"ה ע' רנו ואילך. סה"מ אידיש ע' 5 ואילך)). ועוד.

(19*) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 326-7.

(20) ולהעיר דנאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים .. עוה"ז הגשמי והחומרי ממש" (תניא פל"ז) – וידוע דהענין דנאווה כו' הוא בעצמותו ית' (המשך תרס"ז ס"ע ז ואילך. ע' תמה ואילך. ועוד).

תכלית נרות החנוכה היא לגרום ל„והוי' יגיה חשכי“²¹ – להאיר את החושך, וגם את החושך שברשות הרבים מבחוץ, עד אשר „יגיה חשכי“ – שהחושך עצמו יאיר. הכוח לכך מקורו ב„והוי'“ (בתוספת וא"ו), ביטוי המראה על דרגה של אלקות שמעל ל„השתלשלות“ וירידה (והוי' דלעילא).

וזאת בדומה לענין של „גוף נהנה מן הגוף“, שמצד מהות (”גוף“) האלקות הופך גם חושך הגוף עצמו לקדושה.

ז. טבת, חנוכה וצום

העשירי – עבודה בגלות

באופן כללי, זהו ההבדל בין העבודה בזמן שבית-המקדש קיים, לבין העבודה בתקופת הגלות: בזמן הבית היה גילוי אלקות בעולם, כנאמר: עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש²² וכדומה. ואילו בזמן הגלות „אותותינו לא ראינו...“²³, האלקות מוסתרת, עד אשר „החושך יכסה ארץ“²⁴ – ואז העבודה היא ש„והוי' יגיה חשכי“.

ויש לומר, שזהו ההסבר הפנימי לכך שנרות חנוכה „אינן בטלים לעולם“ ו„נוהגת אף לאחר חורבן בגלותינו“²⁵, שלא כנרות המקדש ש„כשאין בית

(21) ראה בארוכה ד"ה כי אתה נרי בתו"א, שערי אורה ואוה"ת דרושי חנוכה. ועוד.

(22) אבות פ"ה מ"ה.

(23) תהלים עד, ט.

(24) ישעי' ס, ב.

(25) רמב"ן ר"פ בהעלותך.

יהפך „לששון ולשמחה ולמועד טוב“³⁰.

ח. חסידות חב"ד – הפיכת הקור לחום

ענין ה„קריירות“ קיים גם בכחות הנפש. זהו השכל האנושי, כפתגם הידוע³¹: „אין דבר קר כשכל טבעי והגיון אנושי“.

גילוי תורת חסידות חב"ד על-ידי אדמו"ר הזקן, מייסד חסידות חב"ד³², הביא להורדת עניני אמונה ושכל אנושי לכלים המושגים על-ידי האדם, עד שגם השכל האנושי יכול להבין באלקות – ו„כאשר“³¹ השכל הטבעי מבין באלקות... זוהי תחית המתים האמיתית“.

וזהו הקשר בין יום ההילולא של אדמו"ר הזקן – יום שבו „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו“³³ נמצאים בשיא השלימות – לבין חודש טבת³⁴: על-ידי „מעשיו ותורתו

המקדש קיים... אף הנרות בטלות“²⁵ – למרות שנרות חנוכה הם זכר לנס שארע עם נרות המקדש –

כי נרות²⁶ המקדש מביאות ל„המשכת“ והורדת האור הקשור ל„השתלשלות“, „אור בכלי“, ולכן, כאשר העולם הוא במצב של גלות והסתרה – „הנרות בטלות“. לעומת זאת מביאות נרות חנוכה את האור העצמותי, שמעל להשתלשלות, ולכן אין בהם שינוי. הם „מאירים“ גם במצב של שיא ההסתרה, ומהפכים את החושך עצמו לאור.

בכך מובן הקשר בין טבת לבין צום העשירי – עשרה בטבת – כי זוהי התענית על התחלת ושורש²⁷ כל ענין הגלות²⁸, בדומה לקרירות של חודש טבת, כפי שבפשטות גרם המצור על ירושלים, שהתחיל בעשרה בטבת, לכל החורבן שהיה אחר-כך. וענין הצום הוא עבודת התשובה²⁹ על החורבן והגלות, עד שהצום עצמו

(30) ראה בכ"ז לקמן שם, וש"נ.
(31) היום יום ע' סא. קונטרס תורת החסידות רפ"ד.
(32) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר („התמים“ ח"ד ע' נא [קצא]. ס' השיחות תש"ג ע' 188, ובכ"מ).
(33) לשון אדה"צ באגה"ק ביאור לס' ז"ך. וראה שם ס' כח. סידור דף דש, סע"ב ואילך.
(34) ראה לקוטי לוי"צ שם (ע' רנד) השיכות להילולא דאדה"צ לחודש טבת מצד הענין והמתקת הגבורות (ראה לעיל הערה 16, שזה שייך להג' בפנים בפ' „גוף נהנה מן הגוף (הגשמי)“). ולהעיר דאגה"ק ס' כ – המבארת מעלת הגשמיים שבה דוקא יש כח העצמות דמציאותו

(26) ראה תו"א לד, א ואילך. לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 65 ואילך.
(27) להעיר דדוקא בצום זה נאמר בעצם היום הזה (יחזקאל כד, ב) – כמו ביוהכ"פ – עיצומו של יום. ובאבודרהם (הובא בב"י לטא"ח סתק"נ) דאם (כשמקדשים ע"פ הרא"י) חל בשבת מתענין (ראה שו"ת שו"מ מהר"ק ח"ג סקע"ט. לקמן ס"ע 456 ואילך ובהערה 78. לקו"ש ח"כ ע' 354 ובהערה 29).
(28) להעיר גם דפרשיות התורה שקורין בחודש טבת הן ע"ד הירידה למצרים וגלות מצרים.
(29) ראה רמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ב. שם רפ"ה.

ועבודתו של אדמו"ר הזקן נגרם, ש"מפני הצינה" – מהמות הקר והבלתי-

מתרגש עצמו – יוצר מצב של „גוף נהנה”³⁵, הנאה ותמימות של קדושה.

(משיחת ש"פ וישב תשל"ה)

מעצמותו כו' – כתבה אדמו"ר הזקן „בימים שלפני הסתלקותו בכפר פייענא" (דרמ"צ קע, א). וראה בארוכה לקו"ש חט"ז שיחה לב"ד טבת.

(35) ע"פ הידוע (ד"ה פדה בשלום תרפ"ה – בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – י"ט כסלו עטר"ת) שבזה שאדה"ז הלביש חסידות בלבושי

השגה נמשך ^{28/06/2018} עצם פנימיות התורה, ועי"ז נשלמת הכוונה העצמית שהענינים שלמטה יהיו כלים לאלקות – מובנת השייכות גם ל„גוף נהנה מן הגוף”^{אוצר החכמה} דוקא. וראה קונטרס ענינה של תורת החסידות סעיף יח. מו"ס כ. לעיל ע' 308 ואילך.

